

4. Пащенко О. Ейдетика – що це? / О. Пащенко // Дошкільне виховання – 2008. – № 11. – С. 16–17.

5. Приходченко А. Метод ейдетики як розвивальна технологія / А. Приходченко // Початкова школа. – 2013. – № 3. – С. 48–50.

Бесшапошникова Т.В.

викладач;

Школьник С.Я.

викладач,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

**ОПАНУВАННЯ ПРОЦЕСОМ ДОБОРУ НА СЛУХ
АКОМПАНЕМЕНТУ ЯК НЕВІД'ЄМНОГО КОМПОНЕНТА
ФАХОВОЇ ПРИДАТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Сучасна вища мистецька педагогіка орієнтується на оптимізацію професійної компетентності та розвивально-продуктивний підхід до освітнього процесу. В наш час зростають вимоги до вищих навчальних закладів щодо педагогічної майстерності майбутніх учителів. Музично-естетичне виховання є невід'ємною частиною духовної культури дітей метою якого є формування естетичного досвіду та емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. В цій площині професійна діяльність вчителя музичного мистецтва є однією з найважливіших проблем сучасної педагогіки. Від того, яким буде сучасний вчитель-музикант, як він діятиме, чи буде в змозі враховувати вимоги суспільства, передової теорії і практики педагогічної освіти, залежить рівень освіченості, вихованості й загальної культури підростаючого покоління. Специфіка фахової діяльності педагога-музиканта передбачає професійне володіння музичним інструментом. Не применшуючи ролі аудіоносіїв слід визначити, що лише володіючи технікою гри, вмінням самостійно опрацювати новий твір, оптимізувати його для певної аудиторії, вільно орієнтуватися у фактурі акомпанементу, вміти добирати на слух, можна охопити достатню кількість музичних творів. Учитель, який гарно володіє музичним інструментом, співає під власний акомпанемент, є хорошим прикладом для своїх вихованців. Вимоги до навчальних програм циклу професійної і практичної підготовки студентів передбачають такі види діяльності, як опрацювання та трансформування дитячої пісенної літератури, що є невід'ємною частиною професійної діяльності вчителя музичного мистецтва та організатора дитячого вокально-хорового колективу. В системі підготовки вчителів музичного

мистецтва спостерігається таке явище, коли значна кількість студентів хоча і зорієнтована на практичне оволодіння музичним інструментом, не має чіткого уявлення про його необхідний обсяг для успішної педагогічної діяльності. Лише практичні ситуації, в яких часто опиняються молоді вчителі, викликають у них розуміння справжнього значення для педагогічної роботи таких компонентів інструментальної підготовки, як готовність до виконавсько-ілюстративної діяльності, вміння вільно добирати музичний матеріал на слух, володіння навичками акомпанементу, а також транспонування і читання з листа незнайомого нотного тексту. Проблема якісного добору акомпанементу на слух посідає важливе місце в професійно-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розвиток музичного слуху студента залежить від опанування ним низки навчальних дисциплін (сольфеджіо, гармонія, теорія музики) та професійно-педагогічної спрямованості занять з дисциплін практичного оволодіння грою на музичному інструменті. Саме заняття з дисципліни «Акомпанемент» спроможні взяти на себе функції певного синтезатора знань, умінь та навичок із слухового добору. Важливість уміння не просто добирати доцільну гармонію, але й акомпанувати на слух, виявляється вже під час педагогічної практики, де студент одразу ж стикається з проблемами опанування музичного матеріалу, адресованого дітям. Окремі збірки пісень не відповідають сучасним вимогам, а редакція нотного матеріалу за новими навчальними програмами не завжди влаштовує вчителів, які мають різний рівень володіння музичним інструментом, тому змушені переробляти нотний матеріал або взагалі грати акомпанемент за гармонічними функціями. В той же час існує певна можливість оновлення репертуару (особливо це стосується позакласної роботи) через добір нових цікавих творів, які звучали в ефірі та зацікавили дитячу аудиторію. На шляху оволодіння слуховим добром музикант-початківець і навіть досвідчений митець стикаються з такими видами роботи: набуття слухового досвіду; активний розвиток внутрішньослухових уявлень; оволодіння музичним інструментом або голосом; практичне застосування необхідних знань з гармонії та теорії музики. В практичній роботі розвиток внутрішнього слуху, як правило, зводиться до прослуховування пісні чи іншого музичного твору, спроби запам'ятати та правильно відтворити мелодію голосом або ж із акомпанементом. Таким чином виникають чотири своєрідні сходинки цього процесу: розпізнавання, запам'ятовування, відтворення, коригування результатів. Упродовж вищевказаних етапів роботи відбувається формування слухо-моторних уявлень музиканта-початківця, які допомагають йому обирати правильний шлях не тільки в доборі на слух, але й читанні нот з листа та транспонуванні. Досвід роботи показав, що більшість вчителів музичного мистецтва вважають

добір на музичному інструменті досить важливим компонентом у формуванні комплексу знань, умінь та навичок, необхідних для успішної практичної діяльності. Поетапне формування навичок добору на слух значно поліпшить професійне озброєння майбутніх фахівців необхідними вмінням та навичками. Основним мотивом добору музики на слух є потреба в музикуванні. Така мотивація також має свої аргументи: професійна необхідність, підвищення самооцінки, прагнення до самоосвіти. Рівень мотивації обумовлює ступінь зусиль, що витрачаються майбутніми вчителями музичного мистецтва на вирішення даної проблеми.

Метою тез є систематизація та впорядкування процесу навчання добору на слух акомпанементу на музичному інструменті, що безперечно сприятиме розв'язанню важливої проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

В руслі даних міркувань неможливий якісний, художній добір акомпанементу без високого рівня естетичного смаку студента, розвитку його музичного слуху і мислення. Тобто яскраві слухові враження поряд із регулярними цілеспрямованими заняттями та регулярною самостійною творчою працею формують майбутнього вчителя як справжнього музиканта-фахівця. В той же час, володіння вмінням добору на слух сприятиме підвищенню загального рівня професійної підготовки, зокрема, кращому встановленню належного контакту з дітьми, завдяки можливості невимушено ілюструвати сучасні популярні композиції. Здійснення роботи з формування навичок добору пісенного матеріалу на слух неможливе без опори на такі механізми психофізичної діяльності, як мислення, пам'ять, внутрішній слух, моторика тощо. Володіння технікою добору мелодій пісень на слух – лише частина цілісного процесу гри на слух. Опанування цього виду музичної діяльності неможливе без наявності в музиканта розвиненого комплексу умінь і навичок гармонізації мелодій. Засвоєння методики такого процесу вимагає розуміння студентом логіки гармонічного руху і процесу формоутворення. Її суть може бути характеризована такими основними теоретичними положеннями: першим акордом, що підтримує мелодію найчастіше буває тонічний тризвук; гармонізація звуків затакту необов'язкова; на кульмінацію музичної побудови приходиться найбільша гармонічна насиченість; звуки, що минають, та допоміжні, як правило, не потребують гармонізації. Важливо відмітити, що значну допомогу студентам у справі опанування добору на слух можуть надати такі методи: відтворення мелодії з полегшеним за фактурою акомпанементом; виконання на фортепіано акомпанементу з одночасним співом мелодії вголос або «про себе»; при доборі мелодії – спів її перед тим, як приступити до відтворення на інструменті; виконання на інструменті, у вигляді арпеджіо, відносно складних акордових

сполучень. Студент повинен розуміти, що міцним підґрунтям для навичок добору на слух є розкутість, розвинуті слухо-моторні уявлення – динамічне комплексне утворення, що характеризує рівень його музичного і технічного розвитку. Такі уявлення, що переростають у слухо-моторні зв'язки, дозволяють навчитися впевнено грати на слух. Подальшим кроком у професійному зростанні майбутнього вчителя музичного мистецтва є набуття самостійності мислення, вміння приймати творчі рішення щодо осмислення специфічних сторін виконання музичних творів. А це є необхідною складовою частиною фахової характеристики музиканта – як виконавця, так і педагога. Варто наголосити на необхідності постійного психолого-педагогічного пошуку та розвитку музичного кругозору студентів, росту кількості та якості їхніх слухових музично-естетичних вражень, які передбачають активну участь у концертах, конкурсах, фестивалях, слухання компакт-дисків, аудіокасет, перегляд відеозаписів видатних, відомих яскравих виконавців (інструменталістів, співаків, хорових колективів) тощо. Отримані студентами навички добору на слух допоможуть їм узгоджувати програмний матеріал до занять з дітьми згідно рівню їх вікових виконавських можливостей, поширювати добір пісенного матеріалу, що створюватиме на заняттях атмосферу творчої зацікавленості, яка є необхідною для підтримування уваги дітей, урізноманітнювати навчальний процес.

Таким чином, розширення творчих можливостей майбутнього вчителя музичного мистецтва шляхом оволодіння таким специфічним засобом практичної діяльності, як добір на слух, з метою узгодження потреб і можливостей навчального процесу в ракурсі музично-естетичного виховання, дасть змогу реалізувати основні принципи музичної педагогіки, а саме: духовний розвиток особистості засобами музичного мистецтва; зв'язок музики з життям; активізація музичного мислення; особистісно-діяльнісний підхід та визнання самотності та самоцінності особистості.

Список використаних джерел:

1. Захарченко Т. Психологические условия формирования навыка музыкально-художественного прочтения песенного материала с листа у студентов музыкально-педагогических: Автореферат дис... канд. псих. наук / Т. Захарченко. – КГПИ им. Горького. – К., 1990. – 23 с.
2. Матковська М. Методичні засади розвитку слухо-моторних уявлень молодших школярів у процесі музичного навчання: Автореферат дис...канд. пед. наук / М. Матковська. – НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2002. – 23 с.
3. Муцмахер В. Совершенствование музыкальной памяти в процессе обучения игре на фортепиано. Учебное пособие / В. Муцмахер. – М.: МГПИ, 1984. – 216 с.